

Dz.U. 1997 Nr 141 poz. 944**USTAWA
z dnia 4 września 1997 r.****o dyscyplinie wojskowej**

Opracowano na podstawie tj. Dz. U. z 2002 r. Nr 42, poz. 370, Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 179, poz. 1750, z 2007 r. Nr 176, poz. 1242.

**Dział I
Przepisy ogólne****Art. 1.**

Ustawa określa zasady wyróżniania żołnierzy, pododdziałów i oddziałów wojskowych, a także zasady i sposoby ponoszenia przez żołnierzy odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz tryb postępowania w tych sprawach w czasie pokoju.

Art. 2.

1. Każdy żołnierz obowiązany jest do przestrzegania dyscypliny wojskowej.
2. Dyscyplina wojskowa zobowiązuje żołnierza do przestrzegania przepisów prawa dotyczących służby wojskowej lub innych przepisów prawa przewidujących odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadach i w trybie określonych w ustawie oraz do wykonywania rozkazów i decyzji wydanych w sprawach służbowych.
3. Przełożony obowiązany jest tworzyć warunki zapewniające przestrzeganie dyscypliny wojskowej przez podporządkowanych mu żołnierzy oraz warunki do ich wyróżniania.
4. Przełożony obowiązany jest reagować na zachowania żołnierzy naruszające dyscyplinę wojskową.
5. W sprawach niecierpiących zwłoki żołnierz starszy stopniem obowiązany jest reagować na zachowanie żołnierza młodszego stopniem naruszające dyscyplinę wojskową.

Art. 3.

Określenia użyte w ustawie oznaczają:

- 1) żołnierz - osobę pełniącą czynną służbę wojskową,
- 2) przełożony - żołnierza lub osobę niebędącą żołnierzem, którym na mocy przepisu prawa, rozkazu lub decyzji podporządkowano żołnierza,
- 3) przełożony dyscyplinarny - przełożonego, którego przepisy ustawy upoważniają do wszczynania postępowania dyscyplinarnego,

- 3a) wyższy przełożony dyscyplinarny - przełożonego dyscyplinarnego, którego przepisy ustawy upoważniają do rozpoznawania odwołania wniesionego od orzeczenia, decyzji lub postanowienia przełożonego dyscyplinarnego albo orzeczenia organu wojskowego uprawnionego do wymierzenia kary dyscyplinarnej, wydanych w pierwszej instancji, oraz do podejmowania innych czynności w sprawach dyscyplinarnych,
- 4) wyróżnianie - udzielanie wyróżnień i wyrażanie uznania w innych formach,
- 5) ukaranie - wymierzenie kary dyscyplinarnej, w tym z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, oraz zastosowanie środka dyscyplinarnego,
- 6) przewinienie dyscyplinarne - naruszenie, w wyniku działania lub zaniechania działania, przepisu prawa dotyczącego służby wojskowej lub innego przepisu prawa przewidującego odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadach i w trybie określonych w ustawie albo rozkazu lub decyzji wydanych w sprawach służbowych, które nie jest przestępstwem lub wykroczeniem albo przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym,
- 7) obwiniony - żołnierza, w stosunku do którego złożono wniosek o ukaranie dyscyplinarne,
- 8) rzecznik dyscyplinarny - żołnierza, którego przepisy ustawy upoważniają do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego i innych czynności w postępowaniu dyscyplinarnym,
- 9) organ orzekający - przełożonego dyscyplinarnego, organ wojskowy uprawniony do wymierzenia kary dyscyplinarnej lub sąd wojskowy,
- 10) organ odwoławczy - wyższego przełożonego dyscyplinarnego lub sąd wojskowy uprawnionych do rozpatrzenia odwołania od orzeczenia, decyzji lub postanowienia przełożonego dyscyplinarnego, orzeczenia organu wojskowego uprawnionego do wymierzenia kary dyscyplinarnej albo orzeczenia sądu wojskowego.

Art. 4.

1. Minister Obrony Narodowej jest przełożonym wszystkich żołnierzy, z zastrzeżeniem ust. 3.
2. (skreślony).
3. Ministrowie, kierownicy urzędów i instytucji, każdy w sprawach należących do jego zakresu działania, są przełożonymi żołnierzy pełniących służbę w podporządkowanych im jednostkach organizacyjnych.
4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, uprawnienia w sprawach dyscyplinarnych osób, o których mowa w ust. 3.

Art. 5.

1. Przełożonymi dyscyplinarnymi są:
  - 1) Minister Obrony Narodowej - w stosunku do wszystkich żołnierzy,

- 2) sekretarz stanu i podsekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej - w stosunku do podporządkowanych im żołnierzy,
  - 3) Szef Sztabu Generalnego - w stosunku do podporządkowanych mu żołnierzy,
  - 4) przełożony zajmujący stanowisko służbowe dowódcy nie niższe niż stanowisko dowódcy plutonu lub równorzędne - w stosunku do podporządkowanych mu żołnierzy.
  - 5) (skreślony),
  - 6) (skreślony).
2. (skreślony).
3. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, równorzędne stanowiska służbowe, o których mowa w ust. 1 pkt 4, z uwzględnieniem odpowiedniości stanowisk służbowych, wynikającej z wewnętrznej organizacji Ministerstwa Obrony Narodowej, jednostek organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanych oraz przedsiębiorstw państwowych, dla których jest on organem założycielskim.

Dział II

Wyróżnianie

Rozdział 1

Wyróżnianie żołnierzy

Art. 6.

1. Żołnierzowi może być udzielone wyróżnienie lub wyrażone uznanie za szczególne osiągnięcia w wykonywaniu zadań służbowych lub za czyn świadczący o męstwie albo o odwadze.
2. Udzielenie wyróżnienia i wyrażenie uznania może być łączone.

Art. 7.

1. Wyróżnieniami są:
  - 1) pochwała,
  - 2) urlop krótkoterminowy,
  - 3) nagroda rzeczowa,
  - 4) nagroda pieniężna,
  - 5) biała broń,
  - 6) (skreślony).
2. Wyróżnień, o których mowa w ust. 1, mogą udzielać:
  - 1) wymienionego w pkt 1 - każdy przełożony,

- 2) wymienionego w pkt 2 - przełożony zajmujący stanowisko służbowe nie niższe niż stanowisko dowódcy plutonu,
  - 3) wymienionych w pkt 3 i 4 - przełożony, który ma prawo dysponowania funduszem na nagrody,
  - 4) wymienionego w pkt 5 - Minister Obrony Narodowej lub organ wojskowy przez niego upoważniony,
[5) wymienionego w pkt 6 - przełożony, który ma prawo mianowania na ten stopień wojskowy.]
3. Przełożony może wystąpić do wyższego przełożonego o udzielenie żołnierzowi wyróżnienia, jeżeli sam nie jest uprawniony do udzielenia danego wyróżnienia.

pkt 5 w ust. 2 w art. 7
uchyla się z dn.
1.01.2008 r. (Dz.U.
2007 r. Nr 176, poz.
1242)

Art. 8.

1. Pochwały udziela się ustnie lub pisemnie.
2. Urlopu krótkoterminowego udziela się na czas od trzech do siedmiu dni. Łączny wymiar urlopów krótkoterminowych w ciągu roku służby nie może przekroczyć dziesięciu dni.
3. Nagrody rzeczowej udziela się w postaci przedmiotu, którego wartość nie może być wyższa od dwukrotnego najniższego uposażenia zasadniczego żołnierza zawodowego, obowiązującego w dniu udzielenia tej nagrody.
4. Nagrody pieniężnej udziela się w wysokości, która nie może być wyższa od dwukrotnego uposażenia zasadniczego ostatnio otrzymanego przez wyróżnionego żołnierza.
5. Białą broń wręcza się wraz z dedykacją.
6. (skreślony).

Art. 9.

1. Formami wyrażania uznania są:
  - 1) list gratulacyjny,
  - 2) pismo pochwalne ze zdjęciem żołnierza na tle sztandaru jednostki wojskowej lub znaku rodzaju sił zbrojnych,
  - 3) wpisanie imienia i nazwiska żołnierza oraz jego zasług do kroniki jednostki wojskowej,
  - 4) tytuł honorowy,
  - 5) wpisanie imienia i nazwiska żołnierza oraz jego zasług do księgi honorowej Ministra Obrony Narodowej.
2. Minister Obrony Narodowej może ustanowić, w drodze rozporządzenia, inne formy wyrażania uznania.

Art. 10.

1. Udzielenie żołnierzowi wyróżnienia i wyrażenie mu uznania stwierdza się w rozkazie dziennym lub specjalnym albo w decyzji.

2. Przełożony jest zobowiązany powiadomić podporządkowanych mu żołnierzy o udzieleniu wyróżnienia lub wyrażeniu uznania w czasie zbiórki stanu osobowego lub odprawy żołnierzy zawodowych.
3. Żołnierz, któremu nadano tytuł honorowy, jest uprawniony do noszenia odznaki tego tytułu, z zastrzeżeniem art. 29b.

Art. 11.

1. Wyróżnienie i uznanie wpisuje się do karty wyróżnień żołnierza.
2. W karcie wyróżnień żołnierza umieszcza się w szczególności dane o:
  - 1) rodzaju wyróżnienia lub formie uznania,
  - 2) stanowisku służbowym przełożonego, który udzielił wyróżnienia lub wyraził uznanie,
  - 3) terminie udzielenia wyróżnienia lub wyrażenia uznania,
  - 4) przyczynie udzielenia wyróżnienia lub wyrażenia uznania.

Art. 12.

1. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:
  - 1) przełożonych uprawnionych do wyrażania uznania,
  - 2) rodzaje tytułów honorowych nadawanych żołnierzom oraz wzory odznak tych tytułów,
  - 3) szczegółowe warunki i tryb udzielania żołnierzom wyróżnień oraz wyrażania im uznania, z zastrzeżeniem ust. 2,
  - 4) sposób prowadzenia i przechowywania karty wyróżnień żołnierza.
2. Szczegółowe warunki i tryb udzielania żołnierzom wyróżnienia w postaci nagrody pieniężnej określają odrębne przepisy.

Rozdział 2

Wyróżnianie pododdziałów i oddziałów wojskowych

Art. 13.

Pododdziały i oddziały wojskowe mogą być wyróżniane za szczególne osiągnięcia: w wykonywaniu zadań służbowych, w czasie udziału w akcjach humanitarnych lub ratowniczych albo w misjach pokojowych organizacji międzynarodowych.

Art. 14.

1. Pododdziały i oddziały wojskowe wyróżnia się dyplomem uznania.
2. Dyplom uznania przyznaje przełożony dowódcy pododdziału lub oddziału wojskowego.

Art. 15.

1. Pododdziałom i oddziałom wojskowym wyraża się uznanie w formie tytułu honorowego.
2. Tytuł honorowy przyznaje Minister Obrony Narodowej lub dowódca rodzaju sił zbrojnych.
3. Żołnierze pełniący służbę w pododdziale lub oddziale, któremu nadano tytuł honorowy, są uprawnieni do noszenia odznaki tego tytułu, z zastrzeżeniem art. 29b.

Art. 16.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje tytułów honorowych nadawanych pododdziałom i oddziałom wojskowym oraz warunki i tryb ich nadawania, a także wzory odznak tytułów honorowych.

Dział III**Odpowiedzialność dyscyplinarna****Rozdział 1****Zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej i wymierzania kar dyscyplinarnych****Art. 17.**

1. Odpowiedzialność dyscyplinarną ponosi żołnierz, który popełnia przewinienie dyscyplinarne.
2. Żołnierz nie popełnia przewinienia dyscyplinarnego, jeżeli nie można mu przypisać winy.

Art. 18.

1. Żołnierz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną również za:
  - 1) czyny, za które, w myśl odrębnych przepisów, właściwe organy są uprawnione do nakładania kar porządkowych lub wymierzania kar pieniężnych, jeżeli właściwy organ wystąpił do dowódcy jednostki wojskowej z wnioskiem o ukaranie dyscyplinarne,
  - 2) czyny o znamionach przestępstwa ściganego na wniosek dowódcy jednostki wojskowej, jeżeli uprawniony dowódca odstąpił od złożenia wniosku,
  - 3) czyny o znamionach przestępstwa lub wykroczenia albo przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, jeżeli sąd lub prokurator albo inny organ uprawniony do orzekania w tych sprawach wystąpił do dowódcy jednostki wojskowej z wnioskiem o ukaranie dyscyplinarne, w wypadkach przewidzianych w odrębnych przepisach.

2. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa ogólnie o przewinieniu dyscyplinarnym, to przepisy te stosuje się również do czynów, o których mowa w ust. 1.

Art. 19.

1. Żołnierz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną, jeżeli popełnia przewinienie dyscyplinarne sam albo wspólnie lub w porozumieniu z inną osobą, a także wtedy, gdy kieruje popełnieniem przewinienia przez innego żołnierza.
2. Żołnierz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną także wtedy, gdy nakłania innego żołnierza do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego lub ułatwia jego popełnienie.

Art. 20.

1. Przewinienie dyscyplinarne jest zawinione wtedy, gdy żołnierz:
  - 1) ma zamiar jego popełnienia, to jest chce je popełnić albo, przewidując możliwość jego popełnienia, na to się godzi,
  - 2) nie mając zamiaru jego popełnienia, popełnia je na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość taką przewidywał albo mógł przewidzieć.
2. (skreślony).

Art. 21.

Każdy z żołnierzy, o których mowa w art. 19, odpowiada w granicach swojej winy, niezależnie od odpowiedzialności pozostałych osób.

Art. 22.

1. Karami dyscyplinarnymi są:
  - 1) upomnienie,
  - 2) nagana,
  - 3) kara pieniężna,
  - 4) zakaz opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania,
  - 5) areszt koszarowy,
  - 6) areszt izolacyjny,
  - <6a) odwołanie z zajmowanego stanowiska służbowego;>**
  - 7) (skreślony),
  - 8) (skreślony),
  - 9) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do nadterminowej zasadniczej służby wojskowej lub do czynnej służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego albo do zawodowej służby wojskowej,

dodane pkt 6a w ust. 1 i ust. 3 w art. 22 wchodzi w życie z dn. 1.01.2008 r. (Dz.U. 2007 r. Nr 176, poz. 1242)

10) usunięcie z nadterminowej zasadniczej służby wojskowej lub z czynnej służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego albo z zawodowej służby wojskowej.

2. Karę dyscyplinarnych, o których mowa w ust. 1 pkt 4-6, nie wymierza się żołnierzom zawodowym.

<3. Karę dyscyplinarną, o której mowa w ust. 1 pkt 6a, można wymierzyć żołnierzom zawodowym.>

Art. 23.

Karę pieniężną wymierza się w stawkach dziennych, określając liczbę stawek. Najniższa liczba stawek wynosi jeden, a najwyższa pięć. Stawka dzienna stanowi jedną trzydziestą miesięcznego uposażenia zasadniczego otrzymanego przez żołnierza w miesiącu, w którym popełnił on przewinienie dyscyplinarne.

Art. 24.

1. Karę zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania wymierza się na okres od trzech do czternastu dni.
2. W czasie odbywania kary, o której mowa w ust. 1, ukarany nie może w czasie wolnym od zajęć służbowych opuszczać jednostki wojskowej lub innego wyznaczonego miejsca przebywania oraz ma obowiązek zgłaszania się do przełożonego lub innego wskazanego żołnierza w określonych odstępach czasu, nie częściej jednak niż cztery razy na dobę.

Art. 25.

1. Karę aresztu koszarowego wymierza się na okres od trzech do czternastu dni.
2. Karę aresztu koszarowego można wymierzyć za czyny, o których mowa w art. 18 ust. 1, oraz za przewinienie dyscyplinarne popełnione w czasie odbywania kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania lub w ciągu trzech miesięcy od dnia jej odbycia, a także w warunkach, o których mowa w art. 31 ust. 2.
3. W czasie odbywania kary, o której mowa w ust. 1, ukarany nie może w czasie wolnym od zajęć służbowych opuszczać jednostki wojskowej lub innego wyznaczonego miejsca przebywania oraz ma obowiązek zgłaszania się do przełożonego lub innego wskazanego żołnierza w określonych odstępach czasu, nie częściej jednak niż cztery razy na dobę, a ponadto w czasie wolnym od zajęć służbowych ma obowiązek pozostawać w określonym przez przełożonego rejonie jednostki wojskowej oraz wykonywać pod kontrolą dodatkowych zadań na rzecz jednostki wojskowej określone przez przełożonego dyscyplinarnego, w wymiarze do 4 godzin dziennie.

Art. 26.

1. Karę aresztu izolacyjnego wymierza się na okres od trzech do czternastu dni.
2. Karę aresztu izolacyjnego można wymierzyć za czyny, o których mowa w art. 18 ust. 1, oraz za przewinienie dyscyplinarne popełnione w czasie odbywania

kary zakazu opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania lub odbywania kary aresztu koszarowego albo w ciągu trzech miesięcy od dnia odbycia jednej z tych kar, a także w warunkach, o których mowa w art. 31 ust. 2.

3. W czasie odbywania kary, o której mowa w ust. 1, ukarany przebywa w wojskowym areszcie dyscyplinarnym, a ponadto ma obowiązek wykonywać pod kontrolą dodatkowe zadania służbowe na rzecz jednostki wojskowej, określone przez przełożonego, w wymiarze do 6 godzin dziennie.

<Art. 26a.

1. Kara odwołania z zajmowanego stanowiska służbowego oznacza zwolnienie z dotychczas zajmowanego stanowiska służbowego oraz utratę uprawnień z nim związanych.
2. Karę, o której mowa w ust. 1, można wymierzyć za czyny wymienione w art. 18 ust. 1 pkt 2 i 3 albo za przewinienie dyscyplinarne polegające na istotnym niedopełnieniu obowiązków służbowych lub istotnym przekroczeniu uprawnień służbowych.
3. Żołnierza, któremu wymierzono karę, o której mowa w ust. 1, zwalnia się z dotychczas zajmowanego stanowiska i wyznacza na inne stanowisko służbowe lub przenosi do rezerwy kadrowej na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz. U. Nr 179, poz. 1750, z późn. zm.¹⁾).>

dodany art. 26a
wchodzi w życie z dn.
1.01.2008 r. (Dz.U.
2007 r. Nr 176, poz.
1242)

Art. 27. (skreślony).

Art. 28.

1. Kara usunięcia z nadterminowej zasadniczej służby wojskowej lub z czynnej służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego albo z zawodowej służby wojskowej oznacza zwolnienie z tej służby.
2. Karę, o której mowa w ust. 1, można wymierzyć za czyny wymienione w art. 18 ust. 1 pkt 2 i 3 albo za przewinienie dyscyplinarne polegające na rażącym zaniedbaniu obowiązków służbowych lub rażącym przekroczeniu uprawnień służbowych, jeżeli żołnierz był ukarany karą, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 9.

Art. 29.

1. Środkami dyscyplinarnymi są:
  - 1) zobowiązanie do przeproszenia pokrzywdzonego,
  - 2) zobowiązanie do naprawienia wyrządzonej szkody,
  - 2a) zobowiązanie do wykonania dodatkowych zadań służbowych,

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 116, poz. 1203 i Nr 210, poz. 2135, z 2005 r. Nr 122, poz. 1025, z 2006 r. Nr 104, poz. 711, Nr 191, poz. 1414 i Nr 220, poz. 1600 i 1602 oraz z 2007 r. Nr 107, poz. 732 i Nr 176, poz. 1242.

- 2b) pozbawienie prawa do noszenia odznaki tytułu honorowego,
  - 3) podanie informacji o ukaraniu do wiadomości innych osób.
2. Środek dyscyplinarny można zastosować samoistnie albo obok kary dyscyplinarnej, z zastrzeżeniem art. 29a ust. 2 pkt 2.

Art. 29a.

1. Środek dyscyplinarny zobowiązania do wykonania dodatkowych zadań służbowych stosuje się na okres od trzech do siedmiu dni.
2. Środek dyscyplinarny, o którym mowa w ust. 1:
  - 1) oznacza obowiązek wykonywania przez ukaranego w czasie wolnym od zajęć służbowych zadań służbowych na rzecz jednostki wojskowej określonych przez przełożonego dyscyplinarnego w wymiarze do trzech godzin dziennie,
  - 2) można zastosować obok kary dyscyplinarnej wymienionej w art. 22 ust. 1 pkt 1-3 oraz 7 i 9.

Art. 29b.

Środek dyscyplinarny pozbawienia prawa do noszenia odznaki tytułu honorowego obejmuje utratę prawa do noszenia odznaki tytułu honorowego, o którym mowa w art. 10 ust. 3 lub art. 15 ust. 3, w okresie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o ukaraniu do dnia zatarcia ukarania.

Art. 30.

1. Organ orzekający wymierza karę dyscyplinarną według swojego uznania, w granicach przewidzianych ustawą, uwzględniając stopień winy, stopień szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego dla służby wojskowej oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć w stosunku do żołnierza.
2. Wymierzając karę dyscyplinarną, organ orzekający uwzględnia w szczególności sposób popełnienia przewinienia dyscyplinarnego przez żołnierza, rodzaj i stopień naruszenia ciężących na żołnierzu obowiązków oraz właściwości i warunki osobiste żołnierza, rodzaj i rozmiar następstw przewinienia dyscyplinarnego, przebieg służby żołnierza przed popełnieniem przewinienia dyscyplinarnego i zachowanie się żołnierza po popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego.
3. Organ orzekający uwzględnia okoliczności, o których mowa w ust. 1 i 2, wyłącznie w stosunku do żołnierza, którego one dotyczą.
4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do orzekania o środku dyscyplinarnym.

Art. 31.

1. Za popełnione przewinienie dyscyplinarne można wymierzyć tylko jedną karę dyscyplinarną.

2. Za popełnienie kilku przewinień dyscyplinarnych można wymierzyć jedną karę dyscyplinarną odpowiednio surowszą.
3. Niezależnie od liczby przewinień dyscyplinarnych można zastosować jeden lub więcej środków dyscyplinarnych.

Art. 32.

Postępowania dyscyplinarnego nie wszczyna się, jeżeli okoliczności sprawy nie budzą wątpliwości i jest wystarczające zwrócenie żołnierzowi uwagi albo przeprowadzenie z nim rozmowy ostrzegawczej.

Art. 33.

Organ orzekający może odstąpić od ukarania, jeżeli stopień winy lub stopień szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego dla służby wojskowej nie jest znaczny, a właściwości i warunki osobiste żołnierza oraz dotychczasowy przebieg jego służby uzasadniają przypuszczenie, że pomimo odstąpienia od ukarania będzie on przestrzegał dyscypliny wojskowej.

Art. 34.

Organ orzekający może warunkowo zawiesić wykonanie wymierzonej kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 3-6, jeżeli zachodzą warunki, o których mowa w art. 33, a stosunek żołnierza do popełnionego przewinienia dyscyplinarnego świadczy o osiągnięciu celów kary dyscyplinarnej.

Art. 35.

Warunkowe zawieszenie wykonania wymierzonej kary dyscyplinarnej następuje na okres próby, który wynosi od miesiąca do trzech i biegnie od dnia, w którym orzeczenie stało się prawomocne.

Art. 36.

Organ orzekający może zarządzić wykonanie wymierzonej kary dyscyplinarnej, które zostało zawieszona, jeżeli żołnierz w okresie próby uchyla się od spełnienia obowiązku wynikającego z zastosowanego środka dyscyplinarnego, o którym mowa w art. 29 ust. 1 pkt 1-2b, albo popełnia przewinienie dyscyplinarne.

Art. 37.

1. Nie można ukarać dyscyplinarnie po upływie sześciu miesięcy od dnia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.
2. Termin określony w ust. 1 nie ma zastosowania, jeżeli przełożony dyscyplinarny wszczął postępowanie dyscyplinarne na jeden z wniosków, o których mowa w art. 54 ust. 2 pkt 2-4.
3. W wypadkach, o których mowa w ust. 2, nie można ukarać dyscyplinarnie po upływie jednego roku od dnia popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

4. Nie można ukarać dyscyplinarnie żołnierza po zwolnieniu go ze służby wojskowej.
5. Orzeczenie wydane w postępowaniu dyscyplinarnym pociąga za sobą tylko skutki przewidziane ustawą.

Rozdział 2

Osadzenie w izbie zatrzymań i zawieszenie w czynnościach służbowych

Art. 38.

1. Przełożony dyscyplinarny może podjąć decyzję o osadzeniu w izbie zatrzymań żołnierza będącego w stanie nietrzeźwości w obiekcie zajmowanym przez organ wojskowy, a także w rejonie obiektów koszarowych lub zakwaterowania przejściowego jednostki wojskowej albo w innym miejscu wykonywania zadań służbowych lub w miejscu publicznym, który zachowaniem swoim daje powód do zgorszenia, znajduje się w okolicznościach zagrażających jego zdrowiu lub życiu albo zagraża zdrowiu lub życiu innej osoby.
2. Przełożony dyscyplinarny może podjąć decyzję o doprowadzeniu żołnierza, o którym mowa w ust. 1, do miejsca zamieszkania lub zakwaterowania.
3. Żołnierza osadzonego w izbie zatrzymań zwalnia się niezwłocznie po wytrzeźwieniu, nie później niż z upływem dwudziestu czterech godzin od chwili osadzenia.
4. Uprawnienia, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługują również Żandarmerii Wojskowej i wojskowym organom porządkowym.
5. Żołnierzowi osadzonemu w izbie zatrzymań w warunkach, o których mowa w ust. 1, przysługuje zażalenie do wojskowego sądu garnizonowego. W zażaleniu żołnierz może się domagać zbadania zasadności i legalności osadzenia, jak również decyzji o osadzeniu oraz prawidłowości jej wykonania.
6. Termin do wniesienia zażalenia wynosi siedem dni od dnia osadzenia. Do rozpoznania zażalenia jest właściwy, bez względu na stopień wojskowy żołnierza, wojskowy sąd garnizonowy miejsca osadzenia; przepisy Kodeksu postępowania karnego stosuje się.
7. W przypadku stwierdzenia bezzasadności lub nielegalności osadzenia albo poważnych nieprawidłowości związanych z wykonaniem osadzenia sąd powiadamia o tym prokuratora i organ przełożony wobec organu, który wydał decyzję o osadzeniu lub wykonywał osadzenie.
8. Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i Ministrem Sprawiedliwości, odpowiednio do ich właściwości, określi, w drodze rozporządzenia, warunki i tryb osadzania żołnierza, o którym mowa w ust. 1, w izbie zatrzymań, sposób postępowania z osadzonym żołnierzem oraz organizację osadzania żołnierzy w izbach zatrzymań, z uwzględnieniem właściwości organów wojskowych do podejmowania decyzji o osadzeniu żołnierza w izbie zatrzymań i trybu podejmowania tej decyzji, trybu doprowadzania do izby zatrzymań żołnierza, w stosunku do którego została wydana decyzja o osadzeniu w izbie zatrzymań, warunków przyjęcia żołnierza doprowadzonego do izby zatrzymań i postępowania w razie jego

nieprzyjęcia do izby zatrzymań, składu obsługi izby zatrzymań, czynności dokonywanych przez obsługę wobec osadzonych żołnierzy i sposobu ich dokumentowania, a także rodzajów pomieszczeń wydzielanych w izbach zatrzymań dla osadzonych żołnierzy i niezbędnego wyposażenia tych izb.

Art. 39.

1. Przełożony dyscyplinarny może podjąć decyzję o zawieszeniu w czynnościach służbowych żołnierza, który rażąco narusza dyscyplinę wojskową, a charakter przewinienia dyscyplinarnego lub okoliczności jego popełnienia wskazują na potrzebę niezwłocznego odsunięcia żołnierza od wykonywania czynności na zajmowanym stanowisku służbowym.
2. Żołnierz zawieszony w czynnościach służbowych wykonuje zadania określone przez przełożonego dyscyplinarnego.
3. Zawieszenie w czynnościach służbowych uchyla się niezwłocznie, gdy ustaną przyczyny je uzasadniające, nie później jednak niż z upływem jednego miesiąca, z zastrzeżeniem ust. 4.
4. Przełożony dyscyplinarny, o którym mowa w ust. 1, w szczególnie uzasadnionych wypadkach może podjąć decyzję o przedłużeniu okresu zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych do trzech miesięcy.
5. Przed upływem terminów, o których mowa w ust. 3 i 4, zawieszenie w czynnościach służbowych ustaje z dniem uprawomocnienia się orzeczenia wydanego w sprawie o przewinienie dyscyplinarne, które było przyczyną zawieszenia.
6. Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawach zawieszania żołnierzy w czynnościach służbowych, z uwzględnieniem postępowania przełożonego dyscyplinarnego przed podjęciem decyzji o zawieszeniu żołnierza w czynnościach służbowych, elementów decyzji wydawanych w sprawach zawieszania żołnierzy w czynnościach służbowych, sposobu i terminu ich doręczania żołnierzom oraz zawiadamiania właściwych przełożonych, organów wojskowych i zainteresowanych osób, a także czynności dokonywanych w postępowaniu odwoławczym i ich terminów, jak również obiegu dokumentów i sposobu ich przechowywania w tym postępowaniu.

Art. 40.

Decyzje o zawieszeniu w czynnościach służbowych i o przedłużeniu okresu zawieszenia w czynnościach służbowych doręcza się żołnierzowi niezwłocznie na piśmie wraz z uzasadnieniem oraz poucza się go o prawie, terminie i trybie wniesienia odwołania.

Art. 41.

1. Od decyzji o zawieszeniu w czynnościach służbowych i o przedłużeniu okresu zawieszenia w czynnościach służbowych żołnierzowi przysługuje odwołanie.
2. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji o zawieszeniu żołnierza w czynnościach służbowych i przedłużeniu okresu zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych.

Art. 42.

1. Odwołanie od decyzji o zawieszeniu żołnierza w czynnościach służbowych i o przedłużeniu okresu zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych rozpoznaje wyższy przełożony dyscyplinarny, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. Odwołanie od decyzji o zawieszeniu żołnierza w czynnościach służbowych oraz o przedłużeniu okresu zawieszenia żołnierza w czynnościach służbowych, wydanych przez Ministra Obrony Narodowej, rozpoznaje wojskowy sąd garnizonowy.
3. W sprawach, o których mowa w ust. 2, bez względu na stopień wojskowy żołnierza, orzeka wojskowy sąd garnizonowy obejmujący swoją właściwością jednostkę wojskową, w której żołnierz pełnił służbę w chwili wydania decyzji przez Ministra Obrony Narodowej.
4. Organ odwoławczy rozpoznaje odwołanie niezwłocznie.

Art. 43. (skreślony).

Art. 44. (skreślony).

Art. 45.

W sprawach odwołania od decyzji, o których mowa w art. 39 ust. 1 i 4, stosuje się odpowiednio art. 56 oraz art. 78-86.

Rozdział 3**Zasady ogólne postępowania dyscyplinarnego****Art. 46.**

1. Postępowanie dyscyplinarne obejmuje postępowanie wyjaśniające oraz postępowanie przed organem orzekającym w pierwszej instancji i przed organem odwoławczym.
  - 1a. W wypadkach określonych w ustawie postępowanie dyscyplinarne można ograniczyć do postępowania przed organem orzekającym w pierwszej instancji i przed organem odwoławczym.
2. Postępowanie dyscyplinarne jest jawne wyłącznie dla jego uczestników, chyba że przepis ustawy stanowi inaczej.

Art. 47.

1. W postępowaniu dyscyplinarnym uczestniczy rzecznik dyscyplinarny.
2. Rzeczników dyscyplinarnych wyznacza, spośród żołnierzy zawodowych, na okres trzech lat, przełożony dyscyplinarny zajmujący stanowisko służbowe co najmniej dowódcy jednostki wojskowej.

3. Przełożony dyscyplinarny, o którym mowa w ust. 2, może wyznaczyć żołnierza zawodowego, za jego pisemną zgodą, do pełnienia funkcji rzecznika dyscyplinarnego na kolejne trzy lata.
4. Przełożony dyscyplinarny, o którym mowa w ust. 2, odwołuje rzecznika dyscyplinarnego wskutek:
  - 1) zaistnienia okoliczności, które stanowią podstawę zwolnienia z zawodowej służby wojskowej,
  - 2) prawomocnego ukarania karą dyscyplinarną inną niż kara usunięcia z zawodowej służby wojskowej,
  - 3) otrzymania w opinii okresowej, oceny ogólnej niższej od dobrej,
  - 4) przeniesienia go do innej jednostki wojskowej.

Art. 47a.

Z tytułu pełnienia funkcji rzecznika dyscyplinarnego żołnierzowi zawodowemu przysługuje miesięczne dodatkowe wynagrodzenie, przewidziane wyłącznie w niniejszej ustawie.

Art. 48.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, przełożonych dyscyplinarnych uprawnionych do wyznaczania rzeczników dyscyplinarnych oraz wymagania, jakie powinien spełniać rzecznik dyscyplinarny, a także warunki i tryb przyznawania i wypłacania dodatkowego wynagrodzenia przysługującego rzecznikom dyscyplinarnym oraz wysokość i termin płatności tego wynagrodzenia, z uwzględnieniem zwiększenia obowiązków służbowych związanych z pełnioną funkcją rzecznika dyscyplinarnego oraz ilości prowadzonych spraw i stopnia ich skomplikowania.

Art. 49.

1. Przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny podlega wyłączeniu z urzędu, jeżeli:
  - 1) jest małżonkiem żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym albo pozostaje we wspólnym z nim pożyciu,
  - 2) jest małżonkiem pokrzywdzonego albo pozostaje we wspólnym z nim pożyciu,
  - 3) jest krewnym lub powinowatym w linii prostej żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym lub pokrzywdzonego,
  - 4) został pokrzywdzony czynem, którego dotyczy postępowanie dyscyplinarne.
- 1a. Przełożony dyscyplinarny i wyższy przełożony dyscyplinarny podlega wyłączeniu z urzędu także wtedy, gdy brał udział w sprawie jako rzecznik dyscyplinarny albo przełożony dyscyplinarny.
- 1b. Rzecznik dyscyplinarny podlega wyłączeniu z urzędu także wtedy, gdy:
  - 1) jest podwładnym żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym,

- 2) brał udział w sprawie jako przełożony dyscyplinarny.
2. Przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny podlega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w sprawie.
3. Wyłączenie, o którym mowa w ust. 2, następuje na żądanie przełożonego dyscyplinarnego lub rzecznika dyscyplinarnego albo na wniosek żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym lub jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony.
4. O wyłączeniu, o którym mowa w ust. 2, rozstrzyga organ odwoławczy.
5. Przepisów ust. 1-4 nie stosuje się w wypadku podejmowania decyzji, o których mowa w art. 39 ust. 1 i 4.

Art. 50.

1. W razie wyłączenia, na podstawie przepisów art. 49 ust. 1, 1a lub 2, przełożonego dyscyplinarnego, postępowanie dyscyplinarne wszczyna, a wszczęte przejmuje, wyższy przełożony dyscyplinarny, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W razie wyłączenia, na podstawie przepisów art. 49 ust. 1 i 2, Ministra Obrony Narodowej, postępowanie dyscyplinarne wszczyna, a wszczęte przejmuje, sekretarz stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej.
3. W razie wyłączenia, na podstawie przepisów art. 49 ust. 1, 1b lub 2, rzecznika dyscyplinarnego, czynności w postępowaniu dyscyplinarnym przejmuje inny rzecznik dyscyplinarny.

Art. 51.

1. W razie wyłączenia, na podstawie przepisów art. 49 ust. 1 i 2, Ministra Obrony Narodowej i sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, postępowanie dyscyplinarne wszczyna, a wszczęte przejmuje, prokurator wojskowy.
2. Prokurator wojskowy, który wszczął lub przejął postępowanie dyscyplinarne na podstawie przepisu ust. 1, występuje do wojskowego sądu garnizonowego z wnioskiem o ukaranie albo wydanie orzeczenia, o którym mowa w art. 74 pkt 1, 2 lub 3.
3. Wojskowy sąd garnizonowy rozpoznając wniosek prokuratora wojskowego, o którym mowa w ust. 2, może wydać orzeczenie, o którym mowa w art. 74 pkt 1, 2 lub 3, albo orzeczenie o ukaraniu, z zastrzeżeniem art. 22 ust. 2.
4. W wypadku, o którym mowa w ust. 1, właściwy jest prokurator wojskowej prokuratury garnizonowej obejmującej swoją właściwością jednostkę wojskową, w której żołnierz pełnił służbę w chwili popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

Art. 52.

1. Przełożony dyscyplinarny i rzecznik dyscyplinarny jest obowiązany badać oraz uwzględniać okoliczności przemawiające zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym.

2. Żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym orzeczeniem organu orzekającego.
3. Niedające się usunąć wątpliwości rozstrzyga się na korzyść żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym.

Art. 53.

1. Żołnierzowi objętemu postępowaniem dyscyplinarnym przysługuje prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć.
2. W ramach prawa do obrony żołnierz objęty postępowaniem dyscyplinarnym lub jego obrońca może w szczególności składać wyjaśnienia i wnioski o przeprowadzenie dowodów, zapoznawać się z zebranymi materiałami sprawy, a także – w wypadkach przewidzianych ustawą - wnosić odwołania.
3. Obrońcą może być żołnierz, który nie jest przełożonym rzecznika dyscyplinarnego lub przełożonego dyscyplinarnego.
4. W postępowaniu w sprawach o przewinienia dyscyplinarne przed sądem wojskowym obrońcą może być żołnierz, o którym mowa w ust. 3, lub adwokat.

Art. 54.

1. Przełożony dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne, jeżeli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że żołnierz popełnił przewinienie dyscyplinarne, z zastrzeżeniem art. 32.
2. Przełożony dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne również:
  - 1) na polecenie przełożonego,
  - 2) na wniosek organu kontroli,
  - 3) na wniosek Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego,
  - 4) na wniosek sądu, prokuratora lub innego uprawnionego organu.
3. Przełożony dyscyplinarny może wszcząć postępowanie dyscyplinarne także:
  - 1) na wniosek podwładnego,
  - 2) na wniosek pokrzywdzonego.

Art. 55.

1. Minister Obrony Narodowej może wszcząć postępowanie dyscyplinarne w stosunku do każdego żołnierza.
2. Przełożony dyscyplinarny może wszcząć postępowanie dyscyplinarne w stosunku do podporządkowanego mu żołnierza, z wyjątkiem swojego zastępcy.

3. Postępowanie dyscyplinarne w związku z czynem określonym w art. 18 ust. 1 wszczyna dowódca jednostki wojskowej lub na jego polecenie albo wniosek inny przełożony dyscyplinarny.
4. Przełożony dyscyplinarny bada z urzędu swoją właściwość na każdym etapie postępowania dyscyplinarnego, a w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekazuje sprawę właściwemu przełożonemu dyscyplinarnemu.

Art. 55a.

1. Postępowania dyscyplinarnego nie wszczyna się, jeżeli:
  - 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających przypuszczenie jego popełnienia,
  - 2) czyn nie nosi cech przewinienia dyscyplinarnego,
  - 3) czyn nie zawiera znamion naruszenia prawa, o których mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2,
  - 4) żołnierzowi będącemu sprawcą czynu lub osobą współdziałającą, o których mowa w art. 19 ust. 1 lub 2, nie można przypisać winy albo zachodzi inna okoliczność wyłączająca odpowiedzialność dyscyplinarną, także z mocy odrębnych przepisów,
  - 5) uznaje się za wystarczające zastosowanie środków, o których mowa w art. 32,
  - 6) zachodzą okoliczności wyłączające ukaranie dyscyplinarne, o których mowa w art. 37 ust. 1, 3 lub 4 albo w innych przepisach,
  - 7) możliwość przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego jest wyłączona, gdyż:
    - a) żołnierz, który miałby być nim objęty, zmarł,
    - b) postępowanie dyscyplinarne co do tego samego czynu tego samego żołnierza zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się,
    - c) w sprawie o czyn, o którym mowa w art. 18 ust. 1 pkt 1 lub 3, brak jest wniosku uprawnionego organu o ukaranie dyscyplinarne.
2. Po wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, w razie stwierdzenia okoliczności, o której mowa w ust. 1 w:
  - 1) pkt 1-4 - wydaje się orzeczenie o uniewinnieniu,
  - 2) pkt 5-7 - wydaje się orzeczenie o umorzeniu tego postępowania.

Art. 55b.

1. Do odmowy wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na wniosek, o którym mowa w art. 54 ust. 3, stosuje się odpowiednio art. 49 ust. 1-4, art. 50 ust. 1 i 2, art. 51 ust. 1 i 4 oraz art. 55 ust. 1 i 2.
2. Odmowa wszczęcia postępowania dyscyplinarnego następuje w formie postanowienia.

3. Osobom, o których mowa w art. 54 ust. 3, doręcza się odpis postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wraz z uzasadnieniem oraz poucza się ich o prawie, terminie i trybie wniesienia odwołania.

Art. 55c.

1. Od postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego osobom, o których mowa w art. 54 ust. 3, przysługuje odwołanie.
2. W sprawach odwołania od postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, w tym wydanego przez prokuratora wojskowego na podstawie art. 51 ust. 1, stosuje się odpowiednio art. 56, 58, 77, 80-83 i 86.
3. Postanowienie organu odwoławczego wraz z uzasadnieniem, wydane po rozpatrzeniu odwołania od postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, doręcza się osobom, o których mowa w art. 54 ust. 3, oraz w wypadku, o którym mowa w art. 50 ust. 1 albo art. 51 ust. 1, przełożonemu dyscyplinarnemu albo Ministrowi Obrony Narodowej.

Art. 56.

1. W kwestiach nieuregulowanych w ustawie w sprawach o przewinienia dyscyplinarne w postępowaniu przed sądem wojskowym stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego o postępowaniu uproszczonym, z wyjątkiem art. 469-471 oraz art. 483.
2. Ilekroć w ustawie jest mowa o:
  - 1) orzeczeniu sądu wojskowego - należy przez to rozumieć postanowienie,
  - 2) odwołaniu do sądu wojskowego - należy przez to rozumieć zażalenie.

Art. 57.

1. Przełożony dyscyplinarny lub organ wojskowy uprawniony do wymierzenia kary dyscyplinarnej orzeka podczas raportu dyscyplinarnego, z zastrzeżeniem ust. 2.
2. W wypadku gdy zebrany materiał to uzasadnia, orzeczenie o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania dyscyplinarnego można wydać bez przeprowadzenia raportu dyscyplinarnego.
3. W wypadku, o którym mowa w ust. 2, o treści orzeczenia zawiadamia się na piśmie osoby uprawnione do złożenia odwołania, o których mowa w art. 76 ust. 1-2a, pouczając je o prawie oraz terminie złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia, a także o prawie, terminie i trybie wniesienia odwołania.

Art. 58.

1. W sprawach o przewinienia dyscyplinarne orzeka wojskowy sąd garnizonowy obejmujący swoją właściwością jednostkę wojskową, w której żołnierz pełnił służbę w chwili złożenia wniosku o jego ukaranie lub w chwili złożenia odwołania, chyba że ustawa stanowi inaczej.

2. W wypadku określonym w ust. 1 wojskowy sąd garnizonowy orzeka jednoosobowo na posiedzeniu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 59.

1. Przełożony dyscyplinarny orzeka w pierwszej instancji we wszystkich sprawach dyscyplinarnych, z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 2-5 i ust. 3.
2. Kary dyscyplinarne, o których mowa w art. 22 ust. 1, mogą wymierzać:
  - 1) wymienione w pkt 1-5 - każdy przełożony dyscyplinarny,
  - 2) wymienioną w pkt 6 - wojskowy sąd garnizonowy, na wniosek dowódcy jednostki wojskowej,
  - <2a) wymienioną w pkt 6a – przełożony dyscyplinarny zajmujący stanowisko służbowe nie niższe niż dowódca jednostki wojskowej zaszeregowane do stopnia etatowego co najmniej pułkownika (komandora),>**
  - 3) wymienioną w pkt 9 - przełożony dyscyplinarny zajmujący stanowisko służbowe nie niższe niż dowódca jednostki wojskowej,
  - 4) (skreślony),
  - [5) wymienioną w pkt 10 - dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni nadterminową zasadniczą służbę wojskową, przełożony dyscyplinarny, który ma prawo zwalniania ze służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego, oraz przełożony dyscyplinarny lub organ wojskowy, którzy mają prawo zwalniania z zawodowej służby wojskowej.]*
  - <5) wymienioną w pkt 10:**
    - a) dowódca jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni nadterminową zasadniczą służbę wojskową,**
    - b) rektor uczelni wojskowej lub komendant szkoły podoficerskiej, w której kandydat na żołnierza zawodowego pełni służbę wojskową,**
    - c) organ wojskowy uprawniony do powołania do zawodowej służby wojskowej.>**
3. Jeżeli sąd wojskowy, stwierdzając winę, nie znajduje podstaw do wymierzenia kary aresztu izolacyjnego, może orzec inną karę dyscyplinarną, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1-5, zastosować środek dyscyplinarny albo odstąpić od ukarania.

Art. 59a.

1. W wypadku przeniesienia żołnierza do innej jednostki organizacyjnej lub innego pododdziału wszczęte wobec niego postępowanie dyscyplinarne przejmuje i orzeka w pierwszej instancji nowy przełożony dyscyplinarny, chyba że dotychczasowy przełożony dyscyplinarny zachowuje właściwość.
2. Ilekroć w dalszych przepisach jest mowa o przełożonym dyscyplinarnym, który wszczął postępowanie dyscyplinarne, to przepisy te stosuje się również do nowego przełożonego dyscyplinarnego, o którym mowa w ust. 1.

dodany pkt 2a i nowe brzmienie pkt 5 w ust. 2 w art. 59 wchodzi w życie z dn. 1.01.2008 r. (Dz.U. 2007 r. Nr 176, poz. 1242)

Art. 60.

Oprócz dokumentów wymaganych innymi przepisami ustawy z przebiegu czynności podejmowanych w postępowaniu dyscyplinarnym sporządza się protokół lub notatkę służbową.

Art. 61.

1. Spisania protokołu wymaga:
  - 1) przesłuchanie obwinionego, świadka oraz biegłego,
  - 2) (skreślony),
  - 3) przebieg raportu dyscyplinarnego.
2. Notatkę służbową sporządza się, jeżeli rzecznik dyscyplinarny lub przełożony dyscyplinarny uzna to za konieczne.
3. Wszczęcie i przejęcie postępowania dyscyplinarnego, stopień wojskowy, imię i nazwisko rzecznika dyscyplinarnego uczestniczącego w tym postępowaniu oraz wyznaczenie terminu i miejsca raportu dyscyplinarnego stwierdza się w rozkazie dziennym lub decyzji.
4. Z rozkazem lub decyzją, o których mowa w ust. 3, zapoznaje się żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym albo obwinionego.

Art. 62.

Protokół powinien zawierać:

- 1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących,
- 2) opis przebiegu czynności oraz oświadczenia i wnioski jej uczestników.

Art. 63.

1. Protokół spisuje przeprowadzający czynność lub żołnierz wyznaczony do protokołowania przez przełożonego dyscyplinarnego, a podpisują go uczestnicy czynności.
2. Notatkę służbową sporządza i podpisuje osoba przeprowadzająca czynność.

Art. 64. (skreślony).

Rozdział 4

Postępowanie wyjaśniające

Art. 65.

Rzecznik dyscyplinarny prowadzi postępowanie wyjaśniające w stosunku do:

- 1) żołnierzy zasadniczej służby wojskowej, studentów i absolwentów szkół wyższych odbywających przeszkolenie wojskowe, żołnierzy rezerwy odbywających ćwiczenia wojskowe i okresową służbę wojskową oraz żołnierzy nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, a także kandydatów na żołnierzy zawodowych oraz szeregowych zawodowych i podoficerów zawodowych – odpowiednio podoficer zawodowy lub oficer zawodowy,
- 2) oficerów młodszych - żołnierz zawodowy w stopniu wojskowym oficera młodszego lub oficera starszego,
- 3) oficerów starszych - oficer starszy,
- 4) generałów (admirałów) - generał (admirał).

Art. 66.

Rzecznik dyscyplinarny przeprowadza postępowanie wyjaśniające na polecenie lub na wniosek przełożonego dyscyplinarnego, który wszczął postępowanie dyscyplinarne.

Art. 67. (skreślony).

Art. 68.

1. Postępowanie wyjaśniające nie powinno trwać dłużej niż czternaście dni.
2. W szczególnie uzasadnionym wypadku termin, o którym mowa w ust. 1, może być przedłużony przez przełożonego dyscyplinarnego, który wszczął postępowanie dyscyplinarne, na dalszy czas oznaczony.

Art. 68a.

1. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny uzna, że zostały wyjaśnione wszystkie okoliczności sprawy dotyczącej żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym, zawiadamia tego żołnierza i jego obrońcę, jeżeli został ustanowiony, o terminie i miejscu zapoznania się z całością materiałów sprawy oraz poucza o prawie złożenia wniosku o ich uzupełnienie, w ciągu trzech dni od daty tej czynności.
2. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo żołnierza objętego postępowaniem dyscyplinarnym lub jego obrońcy do udziału w czynności, o której mowa w ust. 1, nie wstrzymuje postępowania.

Art. 69.

1. Rzecznik dyscyplinarny po zakończeniu postępowania wyjaśniającego przedstawia przełożonemu dyscyplinarnemu, który wszczął postępowanie dyscyplinarne, sprawozdanie oraz wniosek.
2. Sprawozdanie powinno zawierać:
  - 1) imię i nazwisko obwinionego,

- 2) dane dotyczące przebiegu służby obwinionego oraz jego wyróżnień i ukarań,
  - 3) stwierdzenie pouczenia obwinionego o przysługujących mu prawach określonych w art. 53 ust. 1 i 2,
  - 4) określenie przewinienia dyscyplinarnego zarzucanego obwinionemu, ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz skutków,
  - 5) wskazanie dowodów popełnienia przewinienia,
  - 6) wskazanie innych okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy,
  - 7) stwierdzenie i datę zapoznania obwinionego z całością materiałów sprawy lub wzmiankę o nieprzeprowadzeniu tej czynności z przyczyny, o której mowa w art. 68a ust. 2.
3. We wniosku zamieszcza się propozycję co do orzeczenia.
4. (skreślony).

Art. 70.

1. Postępowania wyjaśniającego można nie przeprowadzać, jeżeli:
  - 1) okoliczności popełnienia przewinienia dyscyplinarnego oraz wina żołnierza nie budzą wątpliwości,
  - 2) postępowanie dyscyplinarne wszczęto na jeden z wniosków, o których mowa w art. 54 ust. 2 pkt 2-4.
2. Jeżeli w wypadkach, o których mowa w ust. 1, postępowania wyjaśniającego nie przeprowadza się, rzecznik dyscyplinarny poucza obwinionego o przysługujących mu prawach określonych w art. 53 ust. 1 i 2 oraz przedstawia przełożonemu dyscyplinarnemu dane dotyczące przebiegu służby obwinionego, jego wyróżnień i ukarań, a także wniosek, w którym zamieszcza propozycję co do orzeczenia.

Rozdział 5

Postępowanie przed organem orzekającym w pierwszej instancji

Art. 71. (skreślony).

Art. 72.

1. Przełożony dyscyplinarny, który wszczął postępowanie dyscyplinarne, po rozpatrzeniu sprawozdania i wniosku rzecznika dyscyplinarnego, o których mowa w art. 69 lub art. 70 ust. 2:
  - 1) w wypadku gdy nie jest uprawniony do wymierzenia danej kary dyscyplinarnej, przedstawia:

- a) właściwemu przełożonemu dyscyplinarnemu albo organowi wojskowemu uprawnionemu do wymierzenia kary dyscyplinarnej wnioski o wymierzenie tej kary,
  - b) dowódcy jednostki wojskowej wnioski o wystąpienie do wojskowego sądu garnizonowego o wymierzenie kary aresztu izolacyjnego albo
- 2) wyznacza termin i miejsce raportu dyscyplinarnego, z zastrzeżeniem art. 57 ust. 2.
2. W wypadku złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a), w nim wymieniony organ orzekający wyznacza termin i miejsce raportu dyscyplinarnego.
3. Przełożony dyscyplinarny albo organ wojskowy uprawniony do wymierzenia kary dyscyplinarnej w czasie raportu dyscyplinarnego:
- 1) odczytuje wnioski, o których mowa w ust. 1 pkt 1 lit. a) lub w art. 54 ust. 2 pkt 2-4 i ust. 3,
  - 2) wysłuchuje rzecznika dyscyplinarnego,
  - 3) wysłuchuje obwinionego i jego obrońcy, jeżeli został ustanowiony i wniósł o takie wysłuchanie,
  - 4) rozpatruje sprawę i wydaje orzeczenie, pouczając o prawie, terminie i trybie wniesienia odwołania.

Art. 72a.

W wypadku, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 lit. a), przełożony dyscyplinarny albo organ wojskowy uprawniony do wymierzenia kary dyscyplinarnej, orzekający w pierwszej instancji na wniosek przełożonego dyscyplinarnego, który wszczął postępowanie dyscyplinarne:

- 1) umożliwia temu przełożonemu, jeżeli o to wnosi, udział w raporcie dyscyplinarnym i przedstawienie swojego stanowiska w sprawie,
- 2) może orzec odmiennie niż we wniosku.

Art. 72b.

W wypadku, o którym mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1 lit. b), w postępowaniu przed dowódcą jednostki wojskowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 72 ust. 2 i 3 oraz art. 72a.

Art. 73.

W wypadkach przewidzianych w art. 18 ust. 1 pkt 1 i 3 ustalenia co do faktów oraz ocena prawna czynu zawarta we wniosku o ukaranie dyscyplinarne właściwego organu uprawnionego do nakładania kar porządkowych lub wymierzania kar pieniężnych albo w orzeczeniu sądu lub postanowieniu prokuratora są wiążące dla przełożonego dyscyplinarnego.

Art. 74.

Orzeczenie organu orzekającego stanowi o:

- 1) uniewinnieniu,
- 2) umorzeniu postępowania dyscyplinarnego,
- 3) odstąpieniu od ukarania,
- 4) ukaraniu.

Art. 75.

1. Orzeczenie sporządza się na piśmie.
2. W terminie trzech dni od dnia raportu dyscyplinarnego, a gdy go nie przeprowadzono, od dnia zawiadomienia, o którym mowa w art. 57 ust. 3, osoby uprawnione do złożenia odwołania, o których mowa w art. 76 ust. 1-2a, mogą złożyć do przełożonego dyscyplinarnego albo organu wojskowego uprawnionego do wymierzenia kary dyscyplinarnej wnioski o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia.
3. Termin określony w ust. 2 jest nieprzekraczalny i nie podlega przywróceniu.
4. Uzasadnienie orzeczenia sporządza się w ciągu trzech dni od dnia złożenia wniosku i wraz z orzeczeniem doręcza się osobie, która złożyła wniosek, oraz innym osobom uprawnionym do złożenia odwołania.

Rozdział 6

Postępowanie odwoławcze

Art. 76.

1. Od orzeczenia organu orzekającego w pierwszej instancji obwinionemu lub jego obrońcy przysługuje odwołanie.
2. Od orzeczenia przełożonego dyscyplinarnego albo organu wojskowego uprawnionego do wymierzenia kary dyscyplinarnej, wydanego w pierwszej instancji, rzecznikowi dyscyplinarnemu przysługuje odwołanie na korzyść albo na niekorzyść obwinionego.
- 2a. Od orzeczenia orzekającego odmiennie niż we wniosku o wymierzenie kary dyscyplinarnej lub we wniosku o wystąpienie do wojskowego sądu garnizonowego o wymierzenie kary aresztu izolacyjnego, wydanego w pierwszej instancji przez:
  - 1) przełożonego dyscyplinarnego albo organ wojskowy uprawniony do wymierzenia kary dyscyplinarnej,
  - 2) dowódcę jednostki wojskowej
    - przełożonemu dyscyplinarnemu, który złożył wniosek o wymierzenie kary dyscyplinarnej lub wnioski o wystąpienie do wojskowego sądu garnizonowego o wymierzenie kary aresztu izolacyjnego, przysługuje odwołanie na korzyść albo na niekorzyść obwinionego.
3. Od orzeczenia wojskowego sądu garnizonowego, o którym mowa w art. 59 ust. 2 pkt 2 lub ust. 3, oprócz osób wymienionych w ust. 1, także dowódcy jednostki wojskowej przysługuje odwołanie na korzyść albo niekorzyść obwinionego.

4. Od orzeczenia, o którym mowa w art. 36, przysługuje odwołanie na zasadach określonych w ust. 1-3, które stosuje się odpowiednio.

Art. 77.

1. Odwołanie od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przez przełożonego dyscyplinarnego rozpoznaje wyższy przełożony dyscyplinarny, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4.
- [2. Odwołanie od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przez organ wojskowy uprawniony do wymierzenia kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 8, rozpoznaje Minister Obrony Narodowej.]*
3. Odwołanie od orzeczenia dotyczącego kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 10, bez względu na stopień wojskowy obwinionego, oraz od orzeczenia wydanego przez Ministra Obrony Narodowej w sprawach dyscyplinarnych rozpoznaje wojskowy sąd garnizonowy.
4. Odwołanie od orzeczenia wydanego przez sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej, który wszczął lub przejął postępowanie dyscyplinarne na podstawie przepisu art. 50 ust. 2, rozpoznaje wojskowy sąd garnizonowy.
5. Odwołania od orzeczeń wojskowego sądu garnizonowego, o których mowa w art. 51 ust. 3 oraz art. 59 ust. 2 pkt 2 i ust. 3, rozpoznaje wojskowy sąd okręgowy.

Art. 78.

Wojskowy sąd okręgowy rozpoznaje odwołania jednoosobowo.

Art. 79. (skreślony).

Art. 80.

1. Odwołanie wnosi się na piśmie, za pośrednictwem organu, który orzekał w sprawie.
2. Wnoszący odwołanie powinien podać, czego się domaga.

Art. 81.

1. Termin do wniesienia odwołania do wyższego przełożonego dyscyplinarnego wynosi trzy dni, od dnia:
  - 1) doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem,
  - 2) raportu dyscyplinarnego, jeżeli nie został złożony wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia,
  - 3) zawiadomienia, o którym mowa w art. 57 ust. 3, jeżeli raportu dyscyplinarnego nie przeprowadzono i nie został złożony wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia.
2. Termin do wniesienia odwołania do sądu wojskowego wynosi siedem dni, od daty:

ust. 2 w art. 77 uchyla się z dn. 1.01.2008 r. (Dz.U. 2007 r. Nr 176, poz. 1242)

- 1) doręczenia orzeczenia wraz z uzasadnieniem,
  - 2) raportu dyscyplinarnego, jeżeli nie został złożony wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia,
  - 3) zawiadomienia, o którym mowa w art. 57 ust. 3, jeżeli raportu dyscyplinarnego nie przeprowadzono i nie został złożony wniosek o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia.
3. Terminy określone w ust. 1 i 2 są nieprzekraczalne i nie podlegają przywróceniu.

Art. 82.

1. Wyższy przełożony dyscyplinarny zawiadamia o terminie i miejscu rozpoznania odwołania:
  - 1) obwinionego i jego obrońcę, jeżeli został ustanowiony,
  - 2) rzecznika dyscyplinarnego,
  - 3) przełożonego dyscyplinarnego, który złożył wniosek o wymierzenie kary dyscyplinarnej.
2. Wyższy przełożony dyscyplinarny rozpoznając odwołanie wysłuchuje osoby, o których mowa w ust. 1, jeżeli stawiły się i wniosły o wysłuchanie.
3. Przy rozpoznawaniu odwołania przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego obwiniony i jego obrońca, jeżeli został ustanowiony, oraz rzecznik dyscyplinarny są obowiązani stawić się przed wyższym przełożonym dyscyplinarnym na jego wezwanie.

Art. 83.

1. Po rozpatrzeniu odwołania wyższy przełożony dyscyplinarny orzeka o utrzymaniu w mocy lub zmianie orzeczenia albo o uchyleniu orzeczenia i umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.
2. Jeżeli jest to potrzebne do prawidłowego wydania orzeczenia, o którym mowa w ust. 1, wyższy przełożony dyscyplinarny może uzupełnić materiał dowodowy.

Art. 84.

Wyższy przełożony dyscyplinarny może rozstrzygnąć na niekorzyść obwinionego tylko wtedy, gdy odwołanie wniesiono na niekorzyść obwinionego.

Art. 85.

1. Orzeczenie wyższego przełożonego dyscyplinarnego wraz z uzasadnieniem doręcza się obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu i przełożonemu dyscyplinarnemu, który orzekał w sprawie w pierwszej instancji.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w postępowaniu odwoławczym przed sądem wojskowym.

Art. 86.

Od orzeczeń organu odwoławczego odwołanie nie przysługuje.

Art. 87.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania dyscyplinarnego, z uwzględnieniem terminów do dokonania czynności w tym postępowaniu i sposobu obliczania tych terminów, sposobu doręczania pism, a także czynności wymaganych przy wyłączeniu ze sprawy przełożonego dyscyplinarnego i rzecznika dyscyplinarnego.

Dział IV**Wykonywanie kar dyscyplinarnych****Art. 88.**

1. Orzeczenie staje się prawomocne:
  - 1) z upływem terminu do wniesienia odwołania, jeżeli go nie wniesiono,
  - 2) z chwilą wydania orzeczenia przez organ odwoławczy.
2. Do wykonania kary dyscyplinarnej przystępuje się niezwłocznie:
  - 1) po upływie terminu do wniesienia odwołania, jeżeli go nie wniesiono,
  - 2) po doręczeniu orzeczenia organu odwoławczego.
3. Karę dyscyplinarną, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 1, 2 i 9, uważa się za wykonaną z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia.

nowe brzmienie ust. 1 i dodane ust. 5 i 6 w art. 89 wchodzi w życie z dn. 1.01.2008 r. (Dz.U. 2007 r. Nr 176, poz. 1242)

Art. 89.

[1. Wykonanie kary dyscyplinarnej zarządza i nadzoruje organ, który wydał orzeczenie o ukaraniu w pierwszej instancji, z zastrzeżeniem art. 88 ust. 3.]

- <1. Wykonanie kary dyscyplinarnej zarządza i nadzoruje organ, który wydał orzeczenie o ukaraniu w pierwszej instancji, z zastrzeżeniem ust. 5 i 6 oraz art. 88 ust. 3.>**
2. Uprawnienie do nadzoru nad wykonaniem kary dyscyplinarnej przysługuje również wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu oraz prokuratorowi wojskowemu.
  3. (skreślony).
  4. Prawomocne orzeczenie o wymierzeniu kary pieniężnej stanowi podstawę jej potrącenia z uposażenia żołnierza na zasadach określonych w przepisach o uposażeniu żołnierzy.
  - <5. Zarządzenie wykonania kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 6a, stanowi decyzja organu wojskowego o zwolnieniu żołnierza zawodowego z zajmowanego stanowiska służbowego.**

6. Prawomocne orzeczenie o wymierzeniu kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 10, stanowi podstawę do zwolnienia żołnierza z nadterminowej zasadniczej służby wojskowej, ze służby wojskowej pełnionej w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz z zawodowej służby wojskowej, na zasadach i w trybie określonych w odrębnych przepisach.>

Art. 90.

1. Wykonanie kar dyscyplinarnych, o których mowa w art. 22 ust. 1 pkt 4-6, można odroczyć albo przerwać.
2. Wykonanie kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 3, można odroczyć w całości albo w części lub rozłożyć na raty.
3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się tylko w razie zaistnienia ważnych powodów i tylko na czas niezbędny.
4. W sprawach, o których mowa w ust. 1 i 2, orzeka organ, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji.

Art. 91.

1. Nie wykonuje się kary dyscyplinarnej po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym orzeczenie stało się prawomocne.
2. Z dniem zwolnienia z czynnej służby wojskowej nie podlegają wykonaniu kary dyscyplinarne niewykonane w całości lub w części przed tym dniem, z wyłączeniem kary, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 10.

Art. 92.

Przepisy tego rozdziału stosuje się odpowiednio do wykonywania środków dyscyplinarnych.

Art. 93.

1. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin wykonywania i odbywania kar i środków dyscyplinarnych, z uwzględnieniem w szczególności elementów zarządzeń i orzeczeń wydawanych w sprawach wykonania kar i środków dyscyplinarnych oraz ich wzorów, sposobu ich przechowywania oraz sposobu postępowania przy wykonywaniu poszczególnych kar i środków dyscyplinarnych.
2. Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, określi, w drodze rozporządzenia, warunki tworzenia wojskowych aresztów dyscyplinarnych oraz warunki, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia tych aresztów, z uwzględnieniem rozmieszczenia wojskowych aresztów dyscyplinarnych, organów wojskowych uprawnionych do ich tworzenia i znoszenia, obowiązku zawiadamiania o tym wojskowego sądu garnizonowego i wojskowego prokuratora garnizonowego, warunków lokalizacji wojskowych aresztów dyscyplinarnych, wyposażenia tych aresztów w instalację alarmową, szczegółowych warunków, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia dla

żołnierzy odbywających karę aresztu izolacyjnego, w szczególności zapewniających wymaganą minimalną powierzchnię, warunków wymaganych od innych pomieszczeń i ich wyposażenia oraz warunków wydzielania i lokalizacji pomieszczeń aresztu.

Dział V

Postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia

Rozdział 1

Wzruszanie orzeczeń prawomocnych w trybie nadzoru

Art. 94.

1. Prawomocne orzeczenie organu orzekającego uchyla się lub zmienia, jeżeli:
  - 1) ujawniono nowe okoliczności, które wskazują, że brak było faktycznych podstaw do ukarania albo umorzenia postępowania dyscyplinarnego,
  - 2) orzeczenie wydano z naruszeniem przepisów prawa, które mogło mieć wpływ na jego treść.
2. Uchylenie lub zmiana prawomocnego orzeczenia może nastąpić:
  - 1) z powodu określonego w ust. 1 pkt 1 - tylko na korzyść obwinionego,
  - 2) z powodu określonego w ust. 1 pkt 2 - na korzyść lub na niekorzyść obwinionego, jeżeli nie upłynął okres przedawnienia ukarania dyscyplinarnego, o którym mowa w art. 37 ust. 1, 3 i 4, z zastrzeżeniem ust. 4.
3. W razie uchylenia orzeczenia postępowanie dyscyplinarne umarza się albo przekazuje się sprawę do ponownego rozpatrzenia.
4. Przedawnienie ukarania dyscyplinarnego nie stoi na przeszkodzie do wydania orzeczenia o uniewinnieniu lub umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.

Art. 95.

1. Do uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia na podstawie art. 94 ust. 1 uprawniony jest wyższy przełożony dyscyplinarny, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
2. Do uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia wydanego przez Ministra Obrony Narodowej, orzeczenia sekretarza stanu w Ministerstwie Obrony Narodowej wydanego w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 50 ust. 2 oraz orzeczenia o wymierzeniu kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 10, uprawniony jest wojskowy sąd garnizonowy; jeżeli jednak orzeczenie uprawomocniło się w wyniku rozpoznania odwołania przez wojskowy sąd garnizonowy - uprawnienie przysługuje wojskowemu sądowi okręgowemu orzekającemu jednoosobowo.
3. Do uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia wydanego w pierwszej instancji przez wojskowy sąd garnizonowy uprawniony jest wojskowy sąd okręgowy orzekający jednoosobowo; jeżeli jednak orzeczenie uprawomocniło

się w wyniku rozpoznania odwołania przez wojskowy sąd okręgowy - sąd ten orzeka w składzie trzech sędziów.

4. Uchylenie lub zmiana prawomocnego orzeczenia w trybie nadzoru następuje z urzędu.

Art. 96.

1. W sprawach nieuregulowanych w tym rozdziale stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące postępowania odwoławczego.
2. Właściwość sądu wojskowego ustala się według zasady określonej w art. 58 ust. 1; jeżeli w postępowaniu odwoławczym orzekał wojskowy sąd garnizonowy, właściwość wojskowego sądu okręgowego ustala się na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego.

Art. 97.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb wzruszania przez wyższych przełożonych dyscyplinarnych w drodze nadzoru prawomocnych orzeczeń przełożonych dyscyplinarnych oraz organu wojskowego uprawnionego do wymierzenia kary dyscyplinarnej, z uwzględnieniem sposobu sprawowania nadzoru nad prawomocnymi orzeczeniami, sposobu postępowania w wypadku ujawnienia przesłanek wzruszenia tych orzeczeń, w tym terminów i rodzajów dokonywanych czynności oraz formy i wzorów dokumentów tych czynności.

Rozdział 2

Likwidacja skutków uchylonych lub zmienionych orzeczeń prawomocnych

Art. 98.

Jeżeli orzeczenie o ukaraniu zostało:

- 1) uchylone - skutki, jakie to orzeczenie wywołało, ulegają uchyleniu w całości,
- 2) zmienione - skutki, jakie to orzeczenie wywołało, ulegają uchyleniu w części niezgodnej z dokonaną zmianą.

[Art. 99.

1. *W razie uchylenia orzeczenia o wymierzeniu kary dyscyplinarnej, o której mowa:*

- 1) *w art. 22 ust. 1 pkt 10 - ukaranemu przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie w wysokości sześciomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, według stawek obowiązujących na stanowisku służbowym zajmowanym w dniu uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami ustawowymi; przywrócenie do czynnej służby wojskowej następuje na wniosek*

ukaranego, jeżeli spełnia on wymagania w zakresie wieku oraz zdolności fizycznej i psychicznej do tej służby,

2) *(skreślony),*

3) *w art. 22 ust. 1 pkt 3 - ukaranemu wypłaca się kwotę odpowiadającą kwocie kary pieniężnej wraz z odsetkami ustawowymi.*

2. *Przepis ust. 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio w razie złagodzenia kary pieniężnej lub zastąpienia jej inną, łagodniejszego rodzaju - w części, w której obwiniony nie powinien był jej ponieść.*

3. *(skreślony).]*

nowe brzmienie art. 99 wchodzi w życie z dn. 1.01.2008 r. (Dz.U. 2007 r. Nr 176, poz. 1242)

<Art. 99.

1. W razie uchylenia orzeczenia o wymierzeniu kary dyscyplinarnej, o której mowa:

1) **w art. 22 ust. 1 pkt 10 – ukaranemu przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie w wysokości sześciomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z dodatkami o charakterze stałym, według stawek obowiązujących na stanowisku służbowym zajmowanym w dniu uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami ustawowymi; przywrócenie do czynnej służby wojskowej następuje na wniosek ukaranego, jeżeli spełnia on wymagania w zakresie wieku oraz zdolności fizycznej i psychicznej do tej służby;**

2) **w art. 22 ust. 1 pkt 6a – ukaranego przywraca się na dotychczas zajmowane stanowisko służbowe, a w razie braku takiej możliwości – na równorzędne stanowisko służbowe lub przenosi się do rezerwy kadrowej, oraz wypłaca się utraconą wskutek kary dyscyplinarnej część uposażenia należnego na tym stanowisku, według stawek obowiązujących w dniu uprawomocnienia się orzeczenia wraz z odsetkami ustawowymi;**

3) **w art. 22 ust. 1 pkt 3 – ukaranemu wypłaca się kwotę odpowiadającą kwocie kary pieniężnej wraz z odsetkami ustawowymi.**

2. Przepis ust. 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio w razie złagodzenia kary pieniężnej lub zastąpienia jej inną, łagodniejszego rodzaju – w części, w której obwiniony nie powinien był jej ponieść.

3. Zasady i tryb postępowania w przypadku uchylenia orzeczenia o wymierzeniu kary dyscyplinarnej usunięcia z zawodowej służby wojskowej reguluje art. 116 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.>

Art. 99a.

W sprawach, o których mowa w art. 98 i 99, przepisy art. 417-419 Kodeksu cywilnego nie mają zastosowania.

Art. 100.

1. W sprawach, o których mowa w art. 99 ust. 1 i 2, orzeka organ, który uchylił lub zmienił prawomocne orzeczenie o wymierzeniu kary dyscyplinarnej.
2. Od orzeczenia, o którym mowa w ust. 1, ukaranemu przysługuje odwołanie na zasadach i w trybie określonych w art. 76-78 i art. 80-86, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Odwołanie od orzeczenia wojskowego sądu okręgowego rozpoznaje Izba Wojskowa Sądu Najwyższego, stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 101.

1. W razie uchylenia orzeczenia o wymierzeniu kary aresztu izolacyjnego lub złagodzenia tej kary, żołnierzowi przysługuje odszkodowanie na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego, które stosuje się odpowiednio.
2. W sprawie o odszkodowanie, o którym mowa w ust. 1, orzeka na posiedzeniu wojskowy sąd okręgowy w składzie trzech sędziów, a odwołanie rozpoznaje Izba Wojskowa Sądu Najwyższego stosując odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 102.

Orzeczenie w sprawach, o których mowa w art. 99 ust. 1 i 2, podlega wzruszeniu na zasadach i w trybie określonych w art. 94-96.

Rozdział 3**Ewidencjonowanie ukarań i zatarcie ukarania oraz rejestrowanie postępowań dyscyplinarnych****Art. 103.**

1. Ewidencję ukarań żołnierza prowadzi jego przełożony dyscyplinarny.
2. W ewidencji umieszcza się kartę zawierającą dane o:
  - 1) organie orzekającym i dacie wydania orzeczenia,
  - 2) rodzaju przewinienia dyscyplinarnego,
  - 3) wymierzonej karze dyscyplinarnej lub zastosowanym środku dyscyplinarnym,
  - 4) terminie wykonania kary dyscyplinarnej lub środka dyscyplinarnego albo o terminie warunkowego zawieszenia wykonania wymierzonej kary dyscyplinarnej.

Art. 104.

1. Zatarcie ukarania, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, następuje z mocy prawa w wypadku:
  - 1) upływu sześciu miesięcy od dnia wykonania kary lub środka dyscyplinarnego albo od dnia przedawnienia ich wykonania,
  - 2) upływu orzeczonego okresu próby, o którym mowa w art. 35, jeżeli wykonanie kary nie zostało zarządzone,
  - 3) wyznaczenia żołnierza na wyższe stanowisko służbowe,
  - 4) zwolnienia żołnierza ze służby wojskowej.
2. Zatarcie ukarania z przyczyn, o których mowa w ust. 1 pkt 3 i 4, dotyczy wszystkich kar.
3. Organ, który orzekł o wymierzeniu kary dyscyplinarnej w pierwszej instancji, może zarządzić zatarcie ukarania przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, jeżeli żołnierz był ukarany dyscyplinarnie tylko raz, a udzielono mu wyróżnienia na podstawie niniejszej ustawy.
4. Jeżeli w okresie sześciu miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia o ukaraniu nastąpiło skazanie przez sąd wojskowy, wydanie postanowienia o warunkowym umorzeniu postępowania karnego lub ukaranie w postępowaniu dyscyplinarnym, zatarcie ukarania nie może nastąpić przed upływem roku od dnia uprawomocnienia się ostatecznego orzeczenia.

Art. 105.

Przepisów art. 103 i 104 nie stosuje się w razie wymierzenia żołnierzowi kary dyscyplinarnej, o której mowa w art. 22 ust. 1 pkt 10.

Art. 106.

1. Z chwilą zatarcia ukarania uważa się je za niebyłe i wszelkie wpisy o ukaraniu ulegają usunięciu z ewidencji, o której mowa w art. 103.
2. Zatarcie ukarania nie likwiduje skutków wykonania kary dyscyplinarnej.

Art. 106a.

1. Rejestr postępowań dyscyplinarnych prowadzi się w komórce organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej, jednostce organizacyjnej podporządkowanej Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanej oraz przedsiębiorstwie państwowym, dla którego jest on organem założycielskim.
2. W rejestrze umieszcza się dane o wszczęciu i sposobie zakończenia postępowania dyscyplinarnego.

Art. 107.

Minister Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób i czas przechowywania dokumentacji postępowania dyscyplinarnego,
- 2) sposób prowadzenia ewidencji ukarań żołnierza oraz rejestrowania postępowań dyscyplinarnych w komórce organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej, jednostce organizacyjnej podporządkowanej Ministrowi Obrony Narodowej lub przez niego nadzorowanej oraz przedsiębiorstwie państwowym, dla którego jest on organem założycielskim

- z uwzględnieniem warunków zapewniających ochronę danych zebranych w postępowaniu dyscyplinarnym przed ich nieuprawnionym ujawnieniem, formy i wzoru ewidencji ukarań żołnierza oraz rejestru postępowań dyscyplinarnych, a także okresu przechowywania dokumentacji postępowania dyscyplinarnego zapewniającego możliwość wzruszania prawomocnych orzeczeń w drodze nadzoru.

Dział VI

Koszty postępowania dyscyplinarnego

Art. 108.

1. Kosztami postępowania dyscyplinarnego są uzasadnione wydatki poniesione przez Skarb Państwa od chwili wszczęcia tego postępowania.
2. Wydatkami Skarbu Państwa związanymi z prowadzonym postępowaniem dyscyplinarnym są w szczególności wydatki z tytułu:
  - 1) doręczenia wezwań i innych pism,
  - 2) sprowadzenia obwinionego,
  - 3) przejazdów osób, z zastrzeżeniem art. 109,
  - 4) oględzin, opinii i tłumaczeń.

Art. 109.

Kosztami związanymi z postępowaniem dyscyplinarnym, ponoszonymi przez obwinionego, są jego wydatki na ustanowienie obrońcy - adwokata i udział tego obrońcy w tym postępowaniu.

Art. 110. (skreślony).

Art. 111.

1. (skreślony).
2. Jeżeli obwinionego uniewinniono albo postępowanie dyscyplinarne zostało umorzone, obwinionemu zwraca się koszty, o których mowa w art. 109.
3. W razie uniewinnienia obwinionego od niektórych zarzucanych mu przewinień dyscyplinarnych albo umorzenia postępowania dyscyplinarnego co

do niektórych przewinień dyscyplinarnych, przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio w części uniewinniającej lub umarzającej.

4. Jeżeli odwołanie wniesione na niekorzyść obwinionego nie zostało uwzględnione nawet w części, koszty postępowania odwoławczego ponosi Skarb Państwa.

Art. 112. (skreślony).

Art. 113. (skreślony).

Art. 114.

Roszczenie z tytułu kosztów, o których mowa w art. 109, ulega przedawnieniu z upływem trzech lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne w danej instancji.

Dział VII

Przepisy szczególne

Art. 115.

Sędziowie i asesory sądów wojskowych ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za przewinienia dyscyplinarne na zasadach określonych w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz.U. Nr 117, poz. 753, z 1999 r. Nr 75, poz. 853, z 2001 r. Nr 98, poz. 1070 oraz z 2002 r. Nr 153, poz. 1271 i Nr 240, poz. 2052).

Art. 116.

Prokuratorzy i asesory wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za przewinienia dyscyplinarne na zasadach określonych w ustawie o prokuraturze.

Art. 117.

Żołnierze pełniący służbę zawodową lub okresową, których - na podstawie odrębnych przepisów - przynależność do samorządów zawodowych jest obowiązkowa, ponoszą odpowiedzialność dyscyplinarną za przewinienia dyscyplinarne polegające na naruszeniu przepisów o wykonywaniu ich specjalności zawodowej na zasadach określonych w ustawach dotyczących odpowiednich zawodów i ich samorządów zawodowych.

Dział VIII

Zmiany w przepisach obowiązujących. Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 118-126. (pominięte).

Art. 127.

Jeżeli przewinienie dyscyplinarne zostało popełnione przed dniem wejścia w życie ustawy:

- 1) żołnierz ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadach określonych ustawą, chyba że przepisy dotychczasowe są względniejsze,
- 2) postępowanie dyscyplinarne prowadzi się według przepisów ustawy również do uchylania prawomocnych orzeczeń dyscyplinarnych oraz orzeczeń sądów honorowych; jeżeli jednak zostało wydane orzeczenie w pierwszej instancji, postępowanie dyscyplinarne prowadzi się do jego zakończenia według przepisów dotychczasowych.

Art. 128.

1. Kary dyscyplinarne niewykonane przed dniem wejścia w życie ustawy podlegają wykonaniu według przepisów ustawy.
2. Po wejściu w życie ustawy nie wykonuje się kar dyscyplinarnych nieprzewidzianych w ustawie.
3. Kary dyscyplinarne, których wykonanie odroczone lub przerwano na podstawie dotychczasowych przepisów, podlegają wykonaniu według przepisów ustawy.
4. Przepis art. 125 ma zastosowanie do kar dyscyplinarnych prawomocnie wykonanych, a następnie uchylonych po dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 129.

Przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17 i z 1997 r. Nr 117, poz. 753) pozostają w mocy do czasu zastąpienia ich przepisami wydanymi na podstawie niniejszej ustawy, o ile nie są sprzeczne z jej przepisami, nie dłużej jednak niż przez trzy miesiące od dnia jej wejścia w życie.

Art. 130.

Tracą moc przepisy ustawy z dnia 21 maja 1963 r. o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej (Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 17 i z 1997 r. Nr 117, poz. 753), z wyjątkiem przepisów rozdziału 6 oraz art. 44, 45 i 47.

Art. 131.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 września 1998 r.

**Przepis pozostawiony w mocy
(Dz.U. Nr 141, poz. 944, art. 130)**

**USTAWA
z dnia 21 maja 1963 r.**

**o dyscyplinie wojskowej oraz o odpowiedzialności żołnierzy za przewinienia
dyscyplinarne i za naruszenia honoru i godności żołnierskiej**

**Opracowano na pod-
stawie: tj. Dz.U. z
1992 r. Nr 5, poz. 17,
z 1997 r. Nr 117, poz.
753, z 2001 r. Nr 85,
poz. 925, Nr 123, poz.
1353;**

Art. 44.

1. Za wykroczenia popełnione przed wcieleniem do czynnej służby wojskowej żołnierze ponoszą odpowiedzialność na zasadach ogólnych.
2. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb wykonywania kar orzeczonych za wykroczenia, o których mowa w ust. 1, jak również zasady i tryb stosowania odroczeń, przerw i ulg w wykonaniu tych kar oraz odstępowania od ich wykonania.